S.Y. BA - 25/03/2019

[Time: Three Hours] [Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. **Attempt all questions.**
2. **For any clarification refer to the English section.**

Q.1 A) Explain the following terms in 2-3 sentences: **(Any Five)** **10**

1. Sender
2. Silence
3. Oral Communication
4. Persuasion
5. Body Language
6. Semantic Barriers
7. Twitter
8. Gesture

B) Match the following: **05**

1) Feedback	a) Physical Barrier
2) Loud Noise	b) Non-verbal Communication
3) Facial Expressions	c) Downward Channel
4) Orders	d) Social Media
5) Facebook	e) Last Component in the Communication Process

C) Fill in the blanks with the correct alternative: **05**

1. Human communication needs a..... to put across a message.
   a) Feedback b) Medium c) Building d) Iron
2. .....communication is more effective in persuading.
   a) Written b) Oral c) Suggestion d) Physical
3. Consensus implies.....
   a) Counting the People Present b) Agreement of Opinion
   c) Being Conscious d) Denial
4. A..... is the source of a message.
   a) Mob b) Sender c) Receiver d) Audience
5. ..... speaks louder than words.
   a) Action b) Pictures c) Noise d) Climate

Q.2 Write short notes: **(Any Four)** **20**

1. Components of Communication
2. Grapevine channel
3. Raising Morale
4. Marginal Listening
5. WhatsApp as a Means of Communication
6. Facial Expressions

Q.3 Attempt any two of the following: **20**

1. Explain in detail the concept of Corporate Social Responsibility (CSR).
2. List and discuss the different types of Semantic Barriers to Communication.
3. List and explain the different types of listening.

C97BA73BF72E4C21E71C2EBE93626AB5

Q.4 Draft any four of the following letters: 20

1. You are applying for higher studies in Engineering at Harvard University. Draft your Statement of Purpose.
2. Draft a Letter of Recommendation for your colleague who has given your name as a referee in his application for the post of Head of Department of Sales in another company.
3. Mr. Shardul Sanap has been offered the job of a Manager with Khetan India Ltd. Draft a Letter of Job Acceptance on his behalf.
4. Mrs. Shruti has resigned from the post of Supervisor from a company due to personal reasons. Draft a Letter of resignation on her behalf.
5. A Branch Manager of a Co-operative Bank has made a noteworthy contribution in collecting deposits. Draft a Letter of Appreciation addressed to him.

Q.5 A) Draft an Application Letter is response to the following advertisement: 10

A reputed company requires an Assistant Manager for a Production House in Nashik. Candidates must have four years work experience. Apply with Resume to Box no. 452, The Times of India, Mumbai 21.

B) Read the following situation carefully and answer the questions given below:

The workers of the Showman Construction Company were on an indefinite strike. The smart PRO decided to put up a poster which read, 'We Sacrifice to Build the Nation'. Far from pleasing the workers, the mood of the strikers took a turn for the worse and the Union Leader made an angry speech in which he referred to the fine bungalows that the Directors had built for themselves at the cost of the workers. "Built what?" and "Who sacrificed?" he asked.

1) What matter was written on the poster?
2) What was the impact of the poster on the employees? 01
3) What kind of barrier to communication had arisen? How can it be solved? 02 02

C) Write a paragraph on any one of the following in not more than 150 works. 05

1) Swacch Bharat Mission
2) National Service Scheme

****

C97BA73BF72E4C21E71C2EBE93626AB5

[3 Hours] [Total Marks: 100

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Each question carries 25 marks.
3. Draw diagrams wherever necessary.

1. Answer any two of the following : 25

a) Explain the nature and scope of Demography.

b) Discuss the Malthusian population theory.

c) State the features of Indian population.

2. Answer any two of the following : 25

a) Explain the merits and demerits of Civil Registration. System with respect to Birth and Death.

b) What is National family Health survey? Explain the merits of National family health survey.

c) What type of information is collected in National Sample Survey?

3. Answer any two of the following : 25

a) Discuss the concept of crude birth rate and crude death rate.

b) State gross reproduction rate of net reproduction rate.

c) Explain measurement of population growth.

4. Write notes on any two of the following : 25

1. Optimum population theory
2. Demerits of census method
3. Age specific birth rate and death rate.

C97BA73BF72E4C21E71C2EBE935CFE49

(मराठी रूपांतर)

[३ तास] [एकूण गुण : १००]

सूचना : १. प्रत्येक प्रश्न अनिवार्य आहे.
२. प्रत्येक प्रश्नाला २५ गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे सुबक आकृती काढा.

१. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. २५

अ) लोकसंख्या शास्त्राचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांतावर चर्चा करा.

क) भारतीय लोकसंख्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

२. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) जन्म मृत्यु संबंधित मुलकी नोंदणी पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.

ब) राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य पाहणी म्हणजे काय? तिचे गुण स्पष्ट करा.

क) राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षणामधून कोणत्या प्रकारची माहिती गोळा केली जाते?

३. खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) ढोबळ जननदर आणि ढोबळ मृत्युदर या संकल्पनावर चर्चा करा.

ब) प्रमाणित जननदर व प्रमाणित मृत्युदर यावर भाष्य करा.

क) लोकसंख्या वृद्धी मापन स्पष्ट करा.

४. कोणतेही दोन उत्तर लिहा.

अ) पर्याप्त लोकसंख्या सिद्धांत

ब) जनगणना पद्धतीचे दोष

क) वयसापेक्ष जननदर व मृत्युदर

C97BA73BF72E4C21E71C2EBE935CFE49

S.Y.B.A
26/03/2019

QP Code : 23414

(3 Hours) [Total Marks : 100

N.B. : (1) **Q.No.1** and **Q.No.2** are **Compulsory**.
(2) Attempt **any FOUR** questions from **Q.No.3** to **Q.No.8**.
(3) Use of **simple calculator** is **allowed**. However **mobile phones**, **smart watches**, **smart calculators** are not allowed in the **examination hall**.
(4) **Figures** to the right **indicate full marks** assigned to the question.
(5) **Working Notes** should form **part of the answer**.

1. (a) Select the most appropriate alternative from those given below and rewrite the statements: **[Any Ten]** **(10)**

1. Transaction where payment is made after certain period is called as _____
(A) Cash Transaction (B) Accrual basis (C) Credit Transaction
2. In double columnar cash book we have cash and _____column.
(A) Bank (B) Goods (C) Discount
3. A commodity in which a trader deals is known as_____
(A) Property (B) Goods (C) Expenditure
4. 'Machinery A/c' is a _____ account
(A) Personal (B) Real (C) Nominal
5. Amount received from sale of goods is recorded on _____ side of cash book
(A) Debit (B) Credit (C) Not recorded
6. Assets which have a short term life are called_____assets
(A) Fixed (B) Intangible (C) Current
7. Amount invested by proprietor in business is called as _____
(A) Capital (B) Asset (C) loan
8. 'ABC ltd. Account' is a _____account.
(A) Personal (B) Real (C) Nominal
9. Amount which is not recoverable from customer is known as_____
(A) Debts (B) Debtors (C) Bad Debts
10. Amount for goods purchased on credit is payable to _____
(A) Debtor (B) Creditor (C) Owner
11. Process of recording transaction from Journal to ledger is called as _____
(A) Posting (B) Folio (C) Casting
12. Description of journal entry is called _____
(A) Narration (B) Folio (C) Casting

(b) State whether the following statements are TRUE or FALSE: [Any Ten] **(10)**

1. The double entry system is based on "Dual Aspect" concept.
2. Cash Book records only cash transactions.
3. Goodwill is reputation of business valued in terms of money.
4. Cash receipts are recorded on debit side of cash book.

TURN OVER

5. Trade discount is not recorded in the books of accounts.
6. Subsidiary books are primary set of books of accounts.
7. An accounting transaction is concerned with money or money's worth.
8. As per Conservatism Convention all possible incomes are to be recorded
9. 'Advance expenses' account is a nominal account
10. Cash discount is allowed to increase sales.
11. 'Rent account' is a personal account.
12. Insolvent person is a person whose assets are more than his liabilities.

2. Write short notes on (any **four**) :— (20)
   (a) Cash Book
   (b) Debtors and Creditors
   (c) Cash Discount and Trade Discount
   (d) Types of Accounts
   (e) Conservatism Convention
   (f) Capital and Drawings

3. Journalise the following transactions without narration in the books of Ranbir :- (15)
   2016

December	₹
(1) Received from father-in-law as gift and Deposited the same into the account of business.	3,00,000
(2) Took loan from Mrs. Shalini.	1,500
(3) Paid for postal Stamps.	3
(4) Received rent from sub-tenants.	30
(5) Advance rent paid to landford.	23
(6) Commission due from Gupta.	12
(7) Old Typewriter is stolen.	30,000
(8) Sent M.O to Radhika M.O. Commission paid.	6
(9) Gave Charity.	90
(10) Sold Private scooter and invested in business.	600
(11) Bought equity shares of Bharat Fertilizers.	270
(12) Invested in National Saving Certificates.	30
(13) Paid for carriage on machinery.	6,000
(14) Cash sales.	150
(15) Paid Income Tax.	60

4. Give formats of the following documents assuming the necessary data :- (15)
   (a) Cash Voucher.
   (b) Debit Note.
   (c) Cash Receipt.

5. Record the following transactions in Purchase Book, Sales Book, Purchase Return Book and

C97BA73BF72E4C21E71C2EBE936A31DF

Sales Return Book of M/s Aniket. For the month of August, 2017. (15)

Date	Transaction
Aug.2017	
1.	Purchased goods from Rajesh worth ₹17,500 and paid for carriage ₹1500.
4.	Sold goods to Arun ₹34,500 at 10% Trade discount and 5% Cash discount.
6.	Received an order for goods from Laxman for ₹45,000 and executed the same at 10% Trade discount.
10.	Sold goods to Ram for ₹12,000 at 10% Trade discount and amount received immediately.
13.	Received goods worth ₹8000 from Kavita at 20% Trade discount and 5% cash discount.
15.	Return goods to Rajesh ₹12,500 (net).
18.	Laxman returned goods worth ₹5000 (gross).
24.	Received a debit note from Arun for ₹2000 (gross).
26.	Sent a debit note to Kavita for ₹500 (net) for goods returned.
27.	Sold old furniture to Kamal on credit ₹2,800.

6. Enter the following transactions in Analytical Petty Cash Book for the month of August 2017. (15)

2017			
Aug	1	Cash Balance	₹ 240
	1	Received cash from Head Cashier	₹ 2,760
	5	Paid for printing bill-book	₹ 700
	8	Paid for delivery of goods	₹ 220
	12	Paid packing charges	₹ 75
	13	Paid tips to delivery boy	₹ 10
	16	Paid taxi fare to manager	₹ 120
	19	Purchased CFL bulbs for office	₹ 375
	23	Paid to Mr. Gomes	₹ 500
	25	Purchased pencils and stamp pads	₹ 130
	28	Sent Documents through courier	₹ 150
	30	Purchased stationery	₹ 100

7. Enter the following transactions in an Analytical Petty Cash Book for the month of September 2017. (15)

2017			
Sep 1	Cash Balance	₹	190
1	Received cash from Head Cashier	₹	2,810
5	Paid for speed-post	₹	80
8	Paid washing charges	₹	120
12	Paid taxi fare to and from bank	₹	125
13	Gave advance to Peon	₹	400
16	Paid Electricity bill	₹	780
19	Purchased chairs for office use	₹	350
23	Purchased office files	₹	100
25	Paid for repairs of electrical fittings	₹	180
28	Paid for printing greeting cards for Diwali	₹	250
30	Purchased papers for printing	₹	150

Also find the amount of Balance on October 1st 2017.

8. Prepare a Two- Columnar Cash book (with cash and bank columns) of Bhagwanji. (15)
February 2017

1. Opening Cash balance ₹8,100.
2. Received ₹3,000 from Raghav.
3. Paid ₹2,700 to Ashok.
4. Cash Sales ₹5,100
5. Cash purchase ₹6,750
6. Paid ₹2,100 to Raje
10. Deposited ₹1,200 in Janta Bank.
14. Received ₹4,860 through cheque from Samant, cheque was immediately deposited in bank.
18. Issued a cheque of ₹405 towards advertisement expense.
22. Received ₹3,600 through cheque from Ramesh.
25. Withdrawn ₹3,000 for personal expense through cheque.
26. Cash Sales ₹5,400.
28. Deposited cash in bank of ₹1,500.

SYBA
2C/3/2019

समय : ३ घंटे

कुल अंक :- १००

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:
1. सभी प्रश्न अनिवार्य है |
2. प्रश्नों के अंक दायीं तरफ है |

प्र.१ निम्नलिखित अवतरणों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए | २७

अ. सतगुरु लई कमाँण करि, बाँहण लागा तीर |
एक जु बाह्या प्रीति सूँ , भीतरि रह्या सरीर ||

अथवा

हम कोयल है
सरकार के |
बत्तख के पैर जैसे ठंडे है
हमारे विचार
निश्चिंत रहें आप |

आ. "कहाँ सिन्धु का अनल,
अधर पर जिसके इतना झाग है?
आज अहिंसा नहीं,
कसौटी पर गाँधी की आग है|"

अथवा

'पुरुष वीर बलवान,
देश की शान,
हमारे नौजवान
घायल होकर आये हैं |'

इ. अबकी अगर लौटा तो
हताहत नहीं
सबके हिताहित को सोचता
पूर्णतर लौटूंगा |

अथवा

ऐसी विषम घड़ी में हमारे अंत:करण
कम से कम एक बार तो
बना सकते है ईश्वर को साक्षी
माँग सकते हैं उससे भी स्पष्टीकरण .....

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068BD15DC

प्र.२ **निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए।** ३६

क. तुलसीदास के पदों के माध्यम से अयोध्याकांड का वर्णन कीजिए।

अथवा

नदी और साबुन इस कविता में अभिव्यक्त यथार्थ भाव विशद कीजिए।

ख. 'जनता जगी हुई है' में अभिव्यक्त चेतना भाव को विशद कीजिए।

अथवा

'समर शेष है' में व्यक्त यथार्थता का वर्णन कीजिए।

इ. 'घर रहेंगे' में व्यक्त शहरी और ग्रामीण संस्कृति को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

'बाजारों की तरफ भी' में व्यक्त अकेलेपन के दर्द को वर्णित कीजिए।

प्र.३ **निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए।** १२

१. बिहारी की शृंगार भावना को सोदाहरण समझाइए।
२. 'लोहे का मर्द' की विद्रोही भावना को स्पष्ट कीजिए।
३. 'अंतिम ऊँचाई का चेतना भाव' वर्णित कीजिए।

प्र.४ **निम्नलिखित विषयोंपर टिप्पणियाँ लिखिए।** १६

अ. संत कबीर की भक्तिभावना

अथवा

सरकारी कोयल का भावार्थ

आ. हिम्मत की रोशनी' का यथार्थ भाव

अथवा

'जनता जगी हुई है' का महत्त्व

इ. 'क्या वह नहीं होगा' कविता का संदेश।

अथवा

'स्पष्टीकरण' की वास्तविकता

प्र.५ **निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।** १०

१. संत कबीर किस भक्तिधारा के कवी है?
२. बिहारी लाल किस काल के माने जाते है?
३. सरकारी कोयल के रचयिता बताइए।

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068BD15DC

४. हम किसकी लाश ढोते है?
५. राष्ट्र का पाप किसके बिना नहीं धुलेगा?
६. देश की शान कौनसे पुरुष होते है?
७. 'घर रहेंगे' कविता के कवि का नाम बताइए।
८. अन्त तक पहुंचते पहुंचते हम क्या हार जाते है?
९. कवि अबकी अगर लौटा तो कैसे लौटेगा?
१०. हम थोडी देर के लिए क्या स्थगित कर सकते है?

****

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068BD15DC

S.Y. B.A.
26/3/2019

वेळ : ३ तास एकूण गुण :- १००

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३. अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

प्र.१ 'कादंबरी' या साहित्यप्रकारचे घटक सविस्तर सांगा. २०

किंवा

'व्यक्तिरेखा' आणि 'निवेदन' हे कादंबरीचे महत्त्वाचे आधारभूत घटक असतात' या विधानाचा परामर्श घ्या.

प्र.२ 'थँक यू मिस्टर ग्लाड' या कादंबरीचे आशयसूत्र स्पष्ट करा. २०

किंवा

'थँक यू मिस्टर ग्लाड' ही कादंबरी एका मनपरिवर्तनाचा वेध घेणारी कादंबरी आहे. हे विधान स्पष्ट करा.

प्र.३ 'दिवे गेलेले दिवस' या कादंबरीत मांडले गेलेले राजकीय आशयसूत्र सविस्तर लिहा. २०

किंवा

प्रांतिक निवडणुका जाहिर झाल्यानंतर उमेदवार कोणते डावपेच लढवतात त्याचा तपशील विशद करा.

प्र.४ पुढीलपैकी प्रत्येक गटातील एक टीप लिहा. (एकूण तीन) ३०

अ. कादंबरीतील 'भाषा' हा घटक

किंवा

निवेदनाचे प्रकार

आ. 'थँक यू मिस्टर ग्लाड' या कादंबरीतील स्त्री व्यक्तिरेखा

किंवा

ग्लाडची मुलगी जीन (जेनिफर)

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068B92A18

इ. 'दिवे गेलेले दिवस' या शीर्षकाची समर्पकता

किंवा

भास्करराव बेंडे

प्र.५ पुढील प्रश्नांची एक वाक्यात उत्तरे लिहा. **(कोणतेही पाच)** १०

१ वीरभूषण पटनाईक या कैद्याचा कैदी नंबर किती?

२ वीरभूषण पटनाईक यांना ज्या कारागृहात ठेवले जाते, त्या कारागृहाचे नाव काय?

३ पागल कैदी अहोरात्र काय ओरडत होता?

४ ग्लाडसाहेबांच्या पत्नीचे नाव काय?

५ 'दिवे गेलेले दिवस' या कादंबरीचे लेखक कोण आहेत?

६ साहित्यमंडळ कार्यक्रमाचा विषय कोणता होता?

७ निवेदकाला कोणाचा फोन आला होता?

८ कुटुंबस्वास्थ्य योजनेच्या अंतर्गत कोणते शिबिर घेण्यात आले?

****

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068B92A18

S.Y.B.A - 28/3/2019

3 Hours 100 Marks

N.B.: Please check whether you have the correct question paper.
All five questions are compulsory.
Figures to the right indicate maximum marks for each question.

Q1 A Discuss how Jasbir Jain questions the narrow framework that postcolonialism provides in her prologue titled, "From the personal to the political" **20**

OR

Q1 B Show how Butalia brings out in her essay that there was more to the Partition than the stories of loss, violence and death. **20**

OR

Q1 C Write short notes on **any two** of the following:

(i) Meenakshi Mukherjee's views on Raja Rao's Foreword to his novel *Kanthapura* as evidenced in her essay titled "The Anxiety of Indianness"

(ii) Butalia's discussion of oral histories as a tool for research in feminist historiography

(iii) The contradictory phenomena of migration and cybercommunication and its impact on the perception of one's homeland

(iv) Jasbir Jain's views on the contemporary novel.

Q2 A (i) How has Anita Desai juxtaposed two opposing cultures in *Fasting, Feasting?* **20**

OR

(ii) Uma's is a life of sacrifice and suffering in a patriarchal world. Discuss this statement with reference to *Fasting, Feasting*.

OR

Q2 B (i). How does Saradindu build up the suspense skilfully till the final denouement? Give specific examples from the text. **20**

OR

(ii). Describe the secret lives led by the suspects and how do the revelations move the plot forward?

Q3 A How does the narrator's reaction differ from that of the others in Sarang's "Revolt of the Gods"? How does it reflect on the end of the story? **20**

OR

Q3 B Gita Hariharan's story "The Remains of the Feast" is replete with irony. Discuss.

53562

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068A89A26

Q4 A Write short notes on **any two**: 20

(i) Anamika's death

(ii) Melanie's bulimia

(iii) The Patton family

(iv) Mama's clandestine meetings with the neighbour

OR

Q4 B Write short notes on **any two**: 20

(i) The role of music in the narrative

(ii) Debashish's illness

(iii) The visit to the factory

(iv) Bijoy Madhav

Q5 Write short notes on **any two**: 20

(i) The ending of Shashi Deshpande's "The Awakening"

(ii) The significance of the red sari in "The Remains of the Feast"

(iii) Pali's bewilderment when he is converted to different religions twice

(iv) Sarang's use of fabulism in "Revolt of the Gods"

E5A26F2A2AD14C7F1ABBC6D068A89A26

S1BA
27/3/2019

[Time: 3 Hours] [Marks: 100]

N.B: 1. **All** questions are **compulsory.**

2. **Each** question carries **20** marks.

3. Draw **diagrams** wherever **necessary.**

4. Use of **simple calculator is allowed**.

1. Attempt **any two** of the following :

(a) Explain the Law of Equi-Marginal Utility.

(b) Describe the price line or Budget line.

(c) Explain consumer's equilibrium with the help of an indifference curve.

2. Attempt **any two** of the following.

(a) Explain the Cobb - Douglas production function.

(b) Define isoquant and explain properties of isoquant.

(c) Following table shows the total product schedule of labour.

Unit of labour	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Total Production	43	160	351	600	875	1152	1372	1536	1656	1750	1815	1860

From the above Information -

(i) Calculate the Average and Marginal Product (AP and MP).

(ii) Explain the relationship between TP, AP and MP with the help of diagram.

3. Attempt **any two** of the following.

(a) Explain the relationship between Average Cost and Marginal Cost.

(b) Calculate the following costs from the table given below : TC , AFC , AVC , ATC and MC. Plot the table graphically and explain the behaviour of all cost concepts from the diagram.

[TURN OVER

15B69B542B56883B4601B357BAD0FB77

Units of Output	TFC	TVC
0	250	0
1	250	20
2	250	40
3	250	60
4	250	80
5	250	100

(c) Explain the relationship between TR, AR and MR under Monopoly.

4. Attempt **any two** of the following :

(a) Explain the meaning and features of perfect competition.

(b) Explain the long-run equilibrium of the firm in perfect competition

(c) Describe the economic efficiency in competitive market.

5. Write short notes on **any two** of the following :

(a) Properties of indifference curve.

(b) Types of production function

(c) Concepts of cost

(d) Consumer's surplus

[TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

(३ तास) एकूण गुण : १००

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) प्रत्येक प्रश्नासाठी २० गुण आहेत.
३) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
४) साध्या गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

१. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

(अ) समसीमांत उपयोगितेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

(ब) किंमत रेषा किंवा अंदाजपत्रक रेषेचे वर्णन करा.

(क) उपभोक्त्याच्या समतोलाचे समवृत्ती सहाय्याने स्पष्टीकरण द्या.

२. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

(अ) कौब-डग्लस उत्पादन फलन स्पष्ट करा.

(ब) सम उत्पादन वक्राची व्याख्या द्या आणि समउत्पादन वक्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(क) खालील पत्रक श्रम या घटकाचे एकूण उत्पादन दर्शविते.

श्रमाचे नग	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
एकूण उत्पादन	४३	१६०	३५१	६००	८७५	११५२	१३७२	१५३६	१६५६	१७५०	१८१५	१८६०

वरील पत्रकातील माहितीच्या सहाय्याने :

(१) सरासरी व सीमांत उत्पादनाचे मापन करा.

(२) आकृतीच्या सहाय्याने , एकूण उत्पादन , सरासरी उत्पादन आणि सीमांत उत्पादन यामधील सहसंबंध स्पष्ट करा.

[TURN OVER

15B69B542B56883B4601B357BAD0FB77

३. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

(अ) सरासरी खर्च व सीमांत खर्चातील संबंध स्पष्ट करा.

(ब) खालील दिलेल्या कोष्टकावरुन पुढील खर्च मोजा.

एकूण खर्च , सरासरी स्थिर खर्च , सरासरी बदलता खर्च, सरासरी एकूण खर्च आणि सिमांत खर्च आलेखामध्ये मांडा. आकृतीद्वारे सर्व खर्च संकल्पनांची वर्तणूक स्पष्ट करा.

उत्पादन एकक	स्थिर खर्च	बदलता खर्च
०	२५०	०
१	२५०	२०
२	२५०	४०
३	२५०	६०
४	२५०	८०
५	२५०	१००

(क) मक्तेदारीतील एकूण प्राप्ती , सरासरी प्राप्ती व सीमांत प्राप्ती यांमधील संबंध स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

(अ) पूर्ण स्पर्धेचा अर्थ व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(ब) पूर्ण स्पर्धेतील पेढीचा दीर्घकालीन समतोल स्पष्ट करा.

(क) स्पर्धात्मक बाजारातील आर्थिक कार्यक्षमता विशद करा

५. खालीलपैकी **कोणत्याही दोहोंवर** टीपा लिहा.

(अ) समवृत्ती (तटस्थता) वक्राची वैशिष्ट्ये

(ब) उत्पादन फलनाचे प्रकार

(क) खर्चाच्या संकल्पना

(ड) उपभोक्त्याचे आधिक्य किंवा संतोषाधिक्य

15B69B542B56883B4601B357BAD0FB77

S4BA

27/3/2019

(3 Hours) Marks : 100

NB : (1) **All** questions are **compulsory.**
(2) **All** questions carry **equal** marks.

I. Answer **any two** of the following:
(a) Discuss the features of the Renaissance. **10**
(b) Examine the causes of Geographical Discoveries. **10**
(c) Discuss the religious causes of the Reformation and the role of Martin Luther in it. **10**

II. Answer **any two** of the following:
(a) Examine the results and significance of the American Revolution. **10**
(b) How did the social and economic conditions in France cause the French Revolution? **10**
(c) Discuss the effects of the Industrial Revolution. **10**

III. Answer **any two** of the following:
(a) Write a note on the rise of the nation states in Europe. **10**
(b) Describe how the unification of Germany was achieved under the leadership of Bismarck. **10**
(c) Explain the various causes that led to the imperialist expansion in Asia. **10**

IV. Answer **any two** of the following:
(a) Examine the causes of World War I with special reference to militarism, the arms race and the Balkan conflict. **10**
(b) Trace the events leading to the February Revolution in Russia. **10**
(c) Evaluate the achievements and failures of the League of Nations . **10**

V. Write short notes on **any two** of the following :
(a) Vasco da Gama, Christopher Columbus and Ferdinand Magellan. **10**
(b) Causes of the Industrial Revolution in England. **10**
(c) Unification of Italy. **10**
(d) Results of World War I. **10**

[TURN OVER

(३ तास) गुण : १००

(मराठी रुपांतर)

सूचना : (१) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.
(२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.

प्र.१ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
(अ) प्रबोधनाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. १०
(ब) भौगोलिक शोधांच्या कारणांचे परिक्षण करा. १०
(क) धर्मसुधारणेची धार्मिक कारणे देऊन त्यातील मार्टिन ल्युथर च्या भुमिकेची चर्चा करा. १०

प्र.२ **खालीलपैकी कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
(अ) अमेरिकन राज्यक्रांतीच्या परिणामांचे व महत्वाचे परिक्षण करा.
(ब) फ्रेंच राज्यक्रांतीस सामाजिक आणि आर्थिक स्थिती कशी कारणीभूत ठरली ते सांगा. १०
(क) औद्योगिक क्रांतीच्या परिणामांची चर्चा करा. १०
१०

प्र.३ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
(अ) युरोपमधील राष्ट्र-राज्यांचा उदय यांवर टिप लिहा.
(ब) बिस्मार्कच्या नेतृत्वाखाली जर्मनीने एकीकरण कसे साध्य केले हे अधोरेखित करा. १०
(क) आशियातील साम्राज्यवादाच्या वाटीस कारणीभूत विविध घटक स्पष्ट करा. १०
१०

प्र.४ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
(अ) पहिल्या महायुध्दातील कारणांचे लष्करवाद, शस्त्रस्पर्धा व बाल्कन प्रदेशांतील संघर्ष यांच्या सह परिक्षण करा. १०
(ब) रशियातील फेब्रुवारी क्रांतीस कारणीभूत ठरलेल्या घटना स्पष्ट करा.
(क) राष्ट्रसंघाच्या यश व अपयशाचे मुल्यांकन करा. १०
१०

प्र.५ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
(अ) वास्को द गामा , क्रिस्टोफर कोलंबस , फर्डिनंड मजेलन
(ब) इंग्लंडमधील औद्योगिक क्रांतीची कारणे. १०
(क) इटलीचे एकीकरण. १०
(ड) पहिल्या महायुध्दाचे परिणाम. १०
१०

S4BA
27/3/2019

[Time: 3 Hours] [Marks: 100]

Please check whether you got the right question paper.

N.B. 1. All questions are compulsory.
2. Solve any two sub questions from each questions.
3. All questions carry equal marks.

Q.1. A. Explain environmental variables and biological factors as causes of our social behavior. 10
B. 'Social psychology is scientific in nature' – Explain. 10
C. Define social Psychology. Discuss the study of cognition and behaviour and the role of emotions as major trends in modern social psychology. 10

Q.2. A. Define heuristics? Explain anchoring and adjustment and status quo heuristics. 10
B. Explain the benefits of automatic processing. 10
C. What is planning fallacy? Why do we fall prey to planning fallacy? 10

Q.3.A. Explain the role of other dimensions of causal attribution. 10
B. Describe self-serving bias and actor- observer effect. 10
C. What are the tactics of impression management? Why do people engage in impression management? 10

Q.4. A. Explain how attitudes are arrived at through reasoned action. 10
B. Discuss reactance and forewarning as factors to resist persuasion. 10
C. Describe how attitudes are developed through classical conditioning 10

Q.5. A. Discuss in detail the survey and systematic observation method of conducting research in social psychology. 10
B. Explain the influence of affect on cognition. 10
C. Describe the implicit personality theories. 10
D. Explain the Cognitive strategies for resolving dissonance. 10

15B69B542B56883B4601B357BAE84C30

वेळ ३ तास गुण : १००

मराठी रुपांतर

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. प्रत्येक प्रश्नातील कोणतेही दोन उपप्रश्न सोडवा.
३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्रश्न १	अ.	आपल्या सामाजिक वर्तनाची परिस्थितीजन्य परिवर्त्ये आणि जैविक घटक हि कारणे स्पष्ट करा	१०
	ब.	सामाजिक मानसशास्त्राचे स्वरूप शास्त्रीय आहे स्पष्ट करा.	१०
	क.	सामाजिक मानसशास्त्राची व्याख्या द्या. आधुनिक सामाजिक मानसशास्त्रातील प्रमुख कल म्हणून बोधन आणि वर्तन व भावनेच्या भूमिका यांच्या अभ्यासाची चर्चा करा.	१०
प्रश्न २	अ.	नवगामी विचाराची व्याखा द्या. संदर्भबिंदू व समायोजन आणि status quo (पूर्वापार चालत आलेले ते चागले) नवगामी विचार स्पष्ट करा	१०
	ब.	स्वयंचलित प्रक्रियणाचे फायदे स्पष्ट करा	१०
	क.	नियोजनविषयक तर्कदोष म्हणजे काय? नियोजनविषयक तर्कदोषाची आपण शिकार का होतो?	१०
प्रश्न ३	अ.	आरोपणाच्या कारण घटकांच्या इतर पैलूंची भूमिका स्पष्ट करा.	१०
	ब.	स्व उपयुक्त पूर्वग्रह आणि कर्ता - निरीक्षक परिणाम यांचे वर्णन करा.	१०
	क.	छाप व्यवस्थापनाची कोणती तंत्रे (क्लुप्त्या) आहेत? लोक छाप व्यवस्थापनामध्ये व्यस्त का असतात?	१०
प्रश्न ४	अ.	तर्कावर आधारित कृतीतून अभिवृत्ती कशा पोहोचतात ते स्पष्ट करा.	१०
	ब.	उलट प्रतिक्रिया आणि पूर्वसूचना देणे है मनवळवण्याच्या प्रयत्नांना प्रतिकार करणारे घटक स्पष्ट करा.	१०
	क.	अभिजात अभिसंधानामधून अभिवृत्ती कशा विकसित होतात त्याचे वर्णन करा.	१०.
प्रश्न ५	अ.	सामाजिक मानसशास्त्रातील सर्वेक्षण आणि पद्धतशीर निरीक्षण या संशोधन पद्धतीची चर्चा करा.	१०
	ब.	भावभावनांचा बोधनावरील परिणाम स्पष्ट करा.	१०
	क.	अव्यक्त व्यक्तिमत्त्व सिद्धांताचे वर्णन करा.	१०
	ड.	विसंवाद सोडविण्याचे बोधनिक डावपेच स्पष्ट करा.	१०

15B69B542B56883B4601B357BAE84C30

Time : 03 Hours Marks : 100

N.B. i) All questions are compulsory.
ii) Each question carries 20 Marks.
iii) Draw diagrams wherever necessary.
iv) Use of simple calculator is allowed.

Q.1 Attempt any two of the following. 20

a) What is Utility? Explain the following concepts with respect to utility as representation of preferences: strong and weak ordering, transitivity and rational preferences
b) How does consumer attain equilibrium under indifference curve analysis?
c) Explain changes in consumer's equilibrium due to changes in income.

Q.2 Attempt any two of the following. 20

a) Discuss the law of variable proportions.
b) Define the concept of Isoquant and enumerate its properties
c) Explain Returns to Scale with the help of Isoquants and Expansion Path

Q.3 Attempt any two of the following. 20

a) Complete the following table:

Quantity of output	TFC	TVC	TC	AFC	AVC	AC	MC
0	100		100	00	00	00	00
1		25	125	100		125	
2	100	40	140			70	
3	100	50	150	33.3	16.7	50	
4	100	70	170	25	17.5		20
5	100		200			40	
6		145	245	16.6	24.2		45
7	100	205	305	14.3	29.3	43.6	60
8		285	385	12.5	35.6		80
9	100		485	11.1	42.8	53.9	100
10		615	715		51.5	61.5	130

b) 'Long run Average Cost Curve is also called as an envelope curve' explain
c) Prove that 'Linear MR curve under Monopoly market always lies mid-way between Y-axis and the AR curve'

Q.4 Attempt any two of the following. 20

a) Explain equilibrium of a firm in the short run under homogeneous cost conditions with respect to : Supernormal Profit, Normal Profit and Sub- normal profits (Loss)
b) Explain Marshall's concept of Consumer's Surplus
c) Explain equilibrium of an industry under perfect competition in the long run?

Turn Over

Q.5 Attempt any two of the following. 20

a) Derivation of Demand Curve from the Price Consumption Curve (PCC)
b) Cobb- Douglas Production Function
c) Total, Marginal and Average revenue under perfect competition market
d) Derivation of Supply Curve under perfect competition

वेळ – ३ तास मराठी भाषांतर गुण : १००

सूचना - १) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२) प्रत्येक प्रश्नाला २० गुण आहेत.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) साध्या गणक यंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न १ ला खालील पैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)

अ) उपयोगिता म्हणजे काय ? पसंतीचे प्रतिनिधीत्व म्हणून उपयोगितेच्या संदर्भात खालील संकल्पना स्पष्ट करा : प्रबलक्रमी आणि दुर्बलक्रमी पसंतीक्रम, संक्रामकता, आणि सयुक्तिक पसंती.

ब) तटस्थता वक्र विश्लेषणामध्ये उपभोक्त्याचा समतोल कसा घडून येतो ?

क) उत्पन्नातील बदलामुळे उपभोक्त्याच्या समतोलात होणारा बदल स्पष्ट करा.

प्रश्न २ रा खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)

अ) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाची चर्चा करा.

ब) समउत्पादन वक्राची व्याख्या देऊन समउत्पादन वक्राची वैशिष्टये स्पष्ट करा.

क) समउत्पादन वक्र आणि विस्तार पथाच्या सहाय्याने प्रमाण फलाचा (प्ररिमाण प्रत्यय) नियम स्पष्ट करा.

प्रश्न ३ रा खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)

अ) खालील कोष्टक पूर्ण करा.

उत्पादनाचे नग	एकूण स्थिर खर्च (TFC)	एकूण बदलता खर्च (TVC)	एकूण खर्च (TC)	सरासरी स्थिर खर्च (AFC)	सरासरी बदलता खर्च (AVC)	सरासरी खर्च (AC)	सीमांत खर्च (MC)
०	१००		१००	००	००	००	००
१		२५	१२५	१००		१२५	
२	१००	४०	१४०			७०	
३	१००	५०	१५०	३३.३	१६.७	५०	२०
४	१००		१७०	२५	१७.५	-	२०
५	१००		२००			४०	
६		१४५	२४५	१६.६	२४.२		४५
७	१००	२०५	३०५	१४.३	२९.३	४३.६	६०
८		२८५	३८५	१२.५	३५.६		८०
९	१००		४८५	११.१	४२.८	५३.९	१००
१०		६९५	७९५		५९.५	६९.५	१३०

Turn Over

ब) ''दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्राला संवेष्टन वक्र सुध्दा म्हणतात '' स्पष्ट करा.

क) सिध्द करा '' मक्तेदारी बाजारातील सरळ रेषीय सीमांत प्राप्तीचा वक्र नेहमीच य अक्ष आणि सरासरी प्राप्ती वक्राच्या मध्य भागी असतो ?

प्रश्न ४ था खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (२०)

अ) उत्पादन पेढीचा समान खर्च स्थितीतील अल्पकालीन समतोल अतिरिक्त नफा, सामान्य नफा, तोटयाच्या अवस्थेच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

ब) मार्शलची उपभोक्त्याच्या संतोषाधिक्याची संकल्पना स्पष्ट करा.

क) पूर्णस्पर्धेतील उद्योग संस्थेचा दीर्घकालीन समतोल स्पष्ट करा.

प्रश्न ५ वा खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर संक्षिप्त टीपा लिहा (२०)

अ) किंमत उपभोग वक्रावरुन (PCC) मागणी वक्र काढणे (निर्मिती).

ब) कॉब - डग्लस उत्पादन फलन.

क) पूर्णस्पर्धा बाजारातील एकूण, सीमांत आणि सरासरी प्राप्ती.

ड) पूर्णस्पर्धेतील पुरवठा वक्र काढणे (निर्मिती).

Q. P. Code: 30595

Duration : 3 hours Marks: 100

N.B. 1. All questions are compulsory.

2. All questions carry equal marks.

1 Attempt any two of the following:

1a. Write a short note on the development of modern science during the Renaissance.

1b. Why are Christopher Columbus, Vasco da Gama and Ferdinand Magellan considered great Explorers?

1c. What was the impact of the Reformation?

2 Attempt any two of the following:

2a. Examine the main factors that led to the American Revolution

2b. What were the effects of the French Revolution?

2c. Analyze the impact of the Industrial Revolution.

3 Attempt any two of the following:

3a. Explain the socio-political conditions of Europe that led to the rise of nation states in Europe

3b. Trace the various stages in the unification of Italy

3c. Examine the result of imperial expansion in Asia

4 Attempt any two of the following:

4a. Examine the causes of World War I with reference to colonial conflicts.

4b. Discuss the causes of the February Revolution in Russia.

4c. Why did the League of Nations fail to ensure peace?

ECB1CC69E5B4087D12E09F3AF345671F

5 Write short notes on any two of the following:

5a. Examine the meaning of "Renaissance"? What were its main causes?

5b. Why did the Industrial Revolution begin in England?

5c. State the forms and techniques of imperialism.

5d. What were the aims and objectives of the League of Nations? Name the organs and their functions.

****

ECB1CC69E5B4087D12E09E3AE345671E

Q. P. Code: 30595

[वेळ: तीन तास] [गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना : 1. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र. १ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) प्रबोधनकाळातील आधुनिक विज्ञानाच्या प्रगतीवर थोडक्यात टिप लिहा.
ख) ख्रिस्तोफोर कोलंबस, वास्को दी गामा आणि फर्डीनांड मॅगेलन ह्यांना महान शोधक खलाशी का म्हणतात?
क) धर्मसुधारणा चळवळीचे परिणाम काय होते ते स्पष्ट करा.

प्र. २ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) अमेरिकन राज्यक्रांतीस जबाबदार असलेल्या मुख्य कारणांचे परीक्षण करा.
ब) फ्रेंच राज्यक्रांतीचे परिणाम काय होते ते स्पष्ट करा.
क) औद्योगिक क्रांतीच्या परिणामांचे विश्लेषण करा.

प्र. ३ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) राष्ट्रीय राज्य संस्थाच्या उदयास कारणीभूत असलेली युरोपातील सामाजिक व राजकीय परिस्थिती स्पष्ट करा.
ब) इटलीच्या एकीकरणाच्या वेगवेगळ्या टप्प्यांचा मागोवा घ्या.
क) आशियातील साम्राज्य विस्ताराच्या परिणामांचे परीक्षण करा.

प्र. ४ खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

अ) बसाहत वादाच्या विशेष संदर्भासह पहिल्या महायुद्धाच्या कारणांचे परीक्षण करा.
ब) रशियातील फेब्रुवारी राज्यक्रांतीच्या कारणांची चर्चा करा.
क) शांतता अबाधित राखण्यात राष्ट्रसंघाला अपयश का आले ?

प्र. ५ खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टिपा लिहा

अ) प्रबोधनाच्या अर्थाचे परीक्षण करा. त्याची महत्वाची कारणे काय होती ?
ब) औद्योगिक राज्यक्रांतीची सुरुवात इंग्लडमध्ये का झाली ते स्पष्ट करा.
क) साम्राज्यवादाचे प्रकार व तंत्र स्पष्ट करा.
ड) राष्ट्रसंघाची ध्येये आणि उद्दिष्टये काय होती? राष्ट्रसंघाची महत्वाची अंगे व त्यांची कार्ये स्पष्ट करा.

****

ECB1CC69E5B4087D12E09F3AF345671F

Time:3 Hours **Marks:100**

Please check whether you got right question paper

N.B. **1. All questions are compulsory and carry equal marks.**
2. Draw sketches and diagrams wherever necessary.
3. Use of map stencil and simple calculator is allowed

Q.1 A) Draw a weather signs and symbols of the fallowing. (any five) **05**

a) ¾ cloud amount
b) Wind speed 50 knots per hour
c) Thunderstorm
d) Calm sea
e) Haze
f) Hail
g) Rain

B) Study the given weather map and answer the following questions. (any five) **05**

Refer Appendix-I

a) What is the wind speed & direction at Mumbai?
b) State the cloud amount at Nagpur.
c) State the weather condition at Arabian sea.
d) State the cloud amount at Cochin.
e) State the wind speed at Hyderabad.
f) Which season shows in this map?
g) State the area of high pressure.

C) Construct the Hyther Graph from the following data. **10**

Months	Jan	Feb	March	April	May	Jun	July	Aug	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.
Temp.^{0}c.g.	22	23	27	26	30	32	23	24	24	25	22	21
Rainfall m.m.	3	2	3	18	35	135	370	197	125	82	50	10

Q.2 Define climatology, Explain nature and scope of climatology. **20**

OR

Q.2.A) Write a branches of climatology. **10**

B) Explain the horizontal distribution of temperature. **10**

Q.3 Explain in detail types of winds. **20**

OR

Q.3 A) Write horizontal distribution of air pressure. **10**

B) What are the characteristics and effects of Jet Streams? **10**

Q.4 What is Rainfall? Explain in details types of Rainfall. **20**

OR

Q.4A) Explain the types of condensation. **10**

B)Explain the types of humidity. **10**

Q.5 Define the cyclone. Explain the classification and characteristics of tropical cyclone. **20**

OR

Q.5 A) Write a causes of global warming. **10**

B) Write a note on phenomenon of 'EL Nino'. **10**

****

ECB1CC69E5B4087D12E09F3AF346F60B

वेळ :३तास एकूण गुण १००

सूचना :–१)सर्व प्रश्न अनिवार्य असून त्यांना समान गुण आहेत.
२) आवश्यक तेथे आराखडे आणि आकृत्या काढा.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा आणि साध्या कॅल्क्युलेटरचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) आलेख पुरवणी मुख्य उत्तर पत्रिकेस जोडा.

प्र १ अ)खालील हवामानदर्शक खुणा व चिन्हे काढा. ०५

अ) ३/४मेघाच्छादन
ब) वाऱ्याचा वेग तशी ५०नॉट्स
क) गडगडाटी वादळ
ख) शांत समुद्र
ग) विरळ धुके
घ) गारचा पाउस
ड) पर्जन्य

ब)दिलेल्या हवामान दर्शक नकाशाचा अभ्यास करा आणि खालील प्रश्नांची उत्तरे दया.(कोणतेही पाच) ०५
(परिशिष्ट १)

अ)मुंबई येथील वाऱ्याचा वेग किती आहे व दिशा सांगा.
ब)नागपूर येथील आकाशाची स्थिती सांगा.
क) अरबी समुद्रातील हवेची स्थिती सांगा.
ख)कोचीन येथे आकाशाची स्थिती सांगा
ग)हैदराबाद येथील वाऱ्याचा वेग सांगा.
घ) हा नकाशा कोणत्या ऋतूतील आहे?
ड) जास्त दाबाचे ठिकाण सांगा.

क)खालील माहितीच्या आधारे हायदरआलेख तयार करा १०

महिने	जाने	फेब्रु	मार्च	एप्रिल	मे	जून	जुलै	ऑगस्ट	सप्टें	ऑक्टों	नोव्हें	डिसें
तपमान अंश सें.ग्रे.	२२	२३	२७	२६	३०	३२	२३	२४	२४	२५	२२	२१
पर्जन्य मि.मी	३	२	३	१८	३५	१३५	३७०	१९७	१२५	८२	५०	१०

प्र २) हवामान शास्त्राची व्याख्या ,व्याप्ती व स्वरूप स्पष्ट करा. २०
किंवा
प्र.२अ) हवामान शास्त्राच्या शाखा लिहा. १०
ब) तापमानाचे आडवे वितरण स्पष्ट करा. १०

ECB1CC69E5B4087D12E09F3AF346F60B

प्र ३) वाऱ्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा २०

किंवा

प्र ३ अ) हवेच्या दाबाचे आडवे वितरण लिहा १०

ब) जेटप्रवाहाचे गुणधर्म आणि परिणाम कोणते ते लिहा. १०

प्र ४) पर्जन्य म्हणजे काय ? पर्जन्याचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. २०

किंवा

प्र ४ अ) सांद्रीभवनाचे प्रकार स्पष्ट करा १०

ब) आर्द्रतेचे प्रकार लिहा. १०

प्र ५) आर्वताची व्याख्या सांगून उष्णकटिबंधीय आर्वताचे वर्गीकरण व त्याची वैशिष्ट्ये लिहा. २०

किंवा

प्र ५ अ) जागतीक तापमान वाढीची कारणे लिहा. १०

ब) एलनिनोच्या घटनेवर टीप लिहा. १०

****

ECB1CC69E5B4087D12E09F3AF346F60B

INDIAN DAILY WEATHER REPORT
4 OCTOBER 2000
AT 0830 HRS. I.S.T.

(APPendix - II)

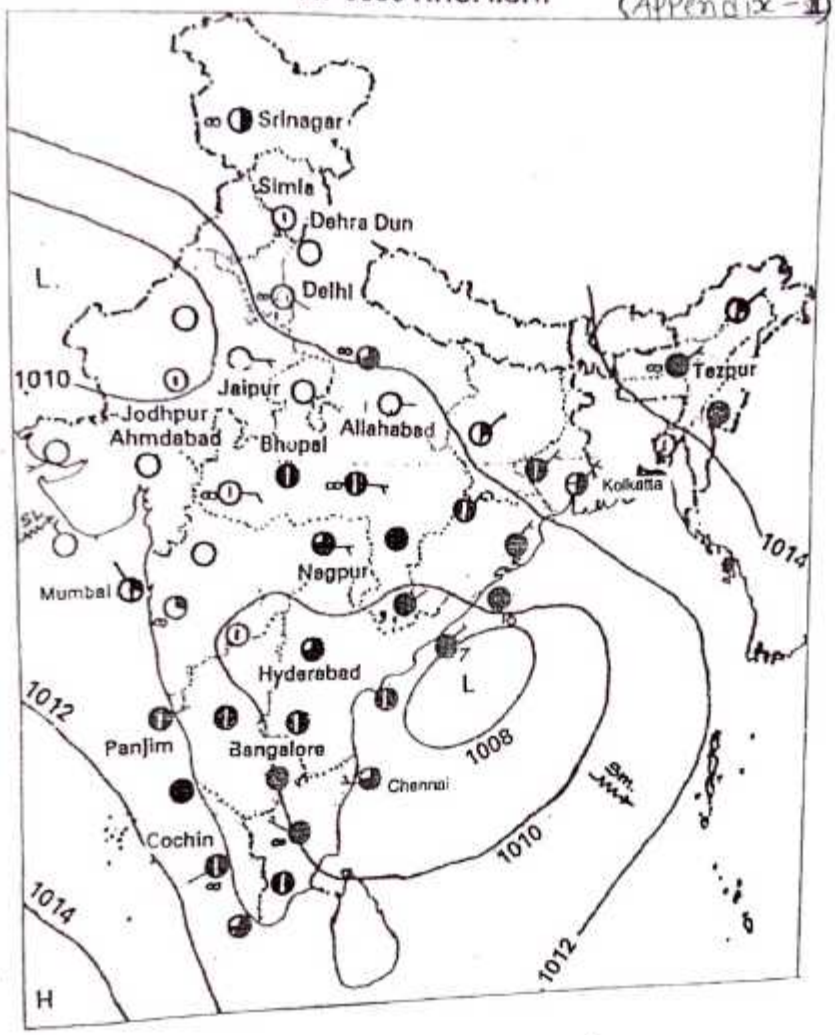

ECB1CC69E5B4087D12E09F3AF346F60B

Q.P. Code : 30342

[वेळ : ३ तास] [गुण : १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१. अ) मानवी भाषा आणि मानवेतर प्राण्यांची भाषा यांतील साम्यभेद सोदाहरण स्पष्ट करा. २०

किंवा

ब) भाषेकडून साधल्या जाणाऱ्या विविध कार्यांचा आढावा घ्या.

प्र.२. अ) सपीर आणि वोर्फ यांचा भाषिक सापेक्षता- वादाचा सिद्धांत विशद करा. २०

किंवा

ब) भाषिक ऱ्हास ही संकल्पना स्पष्ट करून भाषिक ऱ्हासाची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.३. अ) प्रमाणभाषा म्हणजे काय हे सांगून तिच्या वापरक्षेत्रांविषयीचे विवेचन करा. २०

किंवा

ब) बोलींचे जतन व संवर्धन यांसाठी करावयाचे प्रयत्न स्पष्ट करा.

प्र.४. खालीलपैकी प्रत्येक गटांतील कोणतीही एक टिप लिहा. ३०

१) 'अ' गट – १) मानवाचे भाषेतर संदेशन

किंवा

२) भाषेचे प्रभावपर कार्य

'ब' गट – १) भाषिक सांस्कृतिक विविधता

किंवा

२) भाषेच्या प्रगतीचे निकष

'क' गट - १) बोलीविज्ञान

किंवा

२) बोलींच्या कोशरचनेचे महत्त्व

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची प्रत्येकी एका वाक्यात उत्तरे लिहा. १०

१. मानवी भाषेची कोणतीही एक व्याख्या लिहा?
२. यादृच्छिकता म्हणजे काय ?
३. भाषाव्दित्व म्हणजे काय ?
४. भाषिक ध्रुवीकरण म्हणजे काय ?
५. भाषानियोजन म्हणजे काय ?
६. 'बोली ' म्हणजे काय ?
७. मराठीच्या कोणत्याही दोन बोली लिहा.
८. बोलींच्या अभ्यासाची कोणतीही दोन साधने सांगा.
९. मालवणी बोली कोणत्या जिल्ह्यामध्ये बोलली जाते ?

****

[समय: ३ घंटे] [कुल अंक:१००]

सूचना: i) प्रश्न क्रमांक १ से ६ तक में से किन्हीं ४ प्रश्नों के उत्तर लिखिए।
ii) सातवाँ प्रश्न अनिवार्य है।

प्रश्न क्र. १ प्रयोजनमूलक हिन्दी और साहित्यिक हिन्दी की विशेषताएँ लिखिए। २०

प्रश्न क्र. २ प्रयोजनमूलक हिन्दी के स्वरूप को स्पष्ट करते हुए उसकी विशेषताएँ लिखिए। २०

प्रश्न क्र. ३ अनुवाद की परिभाषाएँ देते हुए उसके महत्त्व को स्पष्ट कीजिए। २०

प्रश्न क्र. ४ अनुवाद का अर्थ स्पष्ट करते हुए उसके महत्त्व पर प्रकाश डालिए। २०

प्रश्न क्र. ५ विज्ञापन की परिभाषा देते हुए उसकी परिभाषाएँ लिखिए। २०

प्रश्न क्र. ६ पारिभाषिक शब्दवली का महत्त्व विशद कीजिए। २०

प्रश्न क्र. ७ अ निम्नलिखित अंग्रेजी परिच्छेद का हिन्दी में अनुवाद कीजिए। १०

Jawaharlal Nehru, also referred to as Pandit Nrhru; was born in 14th November 1889 in Allahabad, Uttar Pradesh. He belonged to a Wealty family. His father, Motilal Nehru was an affluent lawyer and his mother Swaroop Rani was a homemaker.

Just like his father Jawaharlal Nehru also studied law He became an advocate but profession did not Interest him much. He eventually discovered that his interest lied in serving the country.

आ निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक शब्दों का हिन्दी में अनुवाद कीजिए। १०

1. Defacto
2. Oath
3. Proceeding
4. Tax
5. Temporary
6. Questionnaire
7. Rate
8. Wage
9. Will
10. Wholesale

****

82CAA827102EBA93BE38F32D82A17DFB

 S4BA Eng III

[Time: 3 Hours] [Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

Q.1 **Write short notes on any two:** 20
i) African American fiction
ii) Jewish American writings
iii) Naturalism in 20th Century American fiction
iv) Chinese American writings

Q2. A) i) Analyse Sula's character. 20

OR

ii) Comment on Mother-Daughter relations depicted in *Sula.*

OR

B) i) Is Santiago a Hemingway 'code hero'? Discuss.

OR

ii) Discuss the major thematic aspects in *The Old Man and the Sea.*

Q3. A) Explain the central idea of "The Chrysanthemums". 20

OR

B) Discuss Alice Walker's message in "Everyday Use".

Q.4 A) Write short notes on **any two:** 20
i) Significance of Symbols in *Sula*
ii) Feminist concern in the novel, *Sula*
iii) The War heroes in the novel
iv) Death of Plum

OR

B) i) Significance of the title, *The Old Man and the Sea*
ii) Symbolism in *The Old Man and the Sea.*
iii) Marlin and sharks
iv) Santiago as a Christ-like figure

Q.5 **Write short notes on any two:** 20
i) The piano in "Two Kinds"
ii) Lonman Casanova.
iii) Oskar Gassner's pathos
iv) Ruma and her father

82CAA827102EBA93BE38F32D829F76E8

[3 Hours] [Total Marks : 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. **All** questions are **compulsory**.
2. **All** questions carry **equal marks**.
3. **Figures** to the **right** indicate **marks** to sub-questions.

1. Answer **any TWO** of the following :
   a) Define lifespan development. Explain the scope of its field. **(10)**
   b) Explain the humanistic and evolutionary perspective of lifespan development. **(10)**
   c) Compare theoretical and applied research. Discuss some ethical issues that affect psychological research. **(10)**

2. Answer **any TWO** of the following :
   a) Discuss the various threats to fetal environment. **(10)**
   b) Write a detailed note on post-mature babies and infant mortality. **(10)**
   c) Describe the social competencies of the newborn. **(10)**

3. Answer **any TWO** of the following :
   a) Explain physical growth along with the four principles of growth in infancy. **(10)**
   b) Describe the nature of pain and touch in infants. **(10)**
   c) Summarize the benefits of breastfeeding over bottle feeding in infants. **(10)**

4. Answer **any TWO** of the following :
   a) Discuss the information processing approach to cognitive development in infancy with reference to encoding, storage and retrieval. **(10)**
   b) Trace the growth of language development from sounds to symbols in infancy. **(10)**
   c) Describe the qualities of memory in infants. **(10)**

5. Answer **any TWO** of the following :
   a) Explain how the behavioristic perspective explains lifespan development. **(10)**
   b) Describe the stages of prenatal development. **(10)**
   c) Summarize the motor skills development in infancy. **(10)**
   d) Briefly outline Piaget's six sub stages of sensorimotor stage of cognitive development. **(10)**

0965CF514234A6DE61D7BEB6CEE16F80

(मराठी रुपांतर)

(३ तास) (एकूण गुण : १००)

सूचना : १) **सर्व** प्रश्न **अनिवार्य** आहेत.
२) **सर्व** प्रश्नांना **समान गुण** आहेत.
३) उजवीकडील **अंक** उपप्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

१. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) जीवनकक्षा विकासाची व्याख्या द्या. या क्षेत्राची व्याप्ती स्पष्ट करा. (१०)

ब) जीवनकक्षा विकासाचा मानवतावादी व उत्क्रांतीवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा. (१०)

क) सैध्दांतिक व उपयोजित संशोधनांची तुलना करा. मानशास्त्रीय संशोधनावर परिणाम करणाऱ्या काही नैतिक बाबींची चर्चा करा. (१०)

२. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) जन्मपूर्व परिवेशाबाबत विविध धोक्याविषयी चर्चा करा. (१०)

ब) पोस्ट मॅच्युअर बेबी व अर्भक मरणाधिनता यावर सविस्तर टिप लिहा. (१०)

क) नवजात अर्भकांच्या सामाजिक सक्षमतांचे वर्णन करा. (१०)

३. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) अर्भकावस्थेतील शारीरिक वाढ त्याच्या चार तत्त्वांसह स्पष्ट करा. (१०)

ब) अर्भकावस्थेतील वेदना व स्पर्श यांच्या स्वरुपांचे वर्णन करा. (१०)

क) अर्भकांमध्ये बाटलीच्या दुधापेक्षा स्तनपानाचे फायदे याची थोडक्या माहिती द्या. (१०)

४. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) अर्भकावस्थेतील बोधनात्मक विकासाच्या माहिती प्रक्रियांकन दृष्टिकोन सांकेतिकरण, साठवण व पुनर्उपलब्धतेच्या संदर्भात चर्चा करा. (१०)

ब) अर्भकावस्थेतील मुलांच्या भाषा विकासातील ध्वनी ते संकेत ही प्रक्रिया विशद करा. (१०)

क) अर्भकावस्थेतील स्मृती वैशिष्ट्यांची चर्चा करा. (१०)

५. खालीलपैकी **कोणतेही दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) वर्तनात्मक दृष्टिकोनाने जीवनकक्षा विकासाचे स्पष्टीकरण कसे दिले आहे. (१०)

ब) जन्मपूर्व विकासाच्या टप्प्यांचे वर्णन करा. (१०)

क) अर्भकावस्थेतील कारक कौशल्यांच्या विकासाबद्दल थोडक्यात माहिती द्या. (१०)

ड) पियाजेच्या बोधनिक विकासाच्या वेदक - कारक अवस्थांतील सहा उप टप्प्यांविषयी थोडक्यात माहिती द्या. (१०)

0965CF514234A6DE61D7BEB6CEE16F80

[Time: Three Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.
3. Provide statistical data and diagrams wherever necessary.

Q.1 Attempt **any two** of the following: **20**

a) Explain the meaning and objectives of demonetization in India. What were the earlier efforts towards demonetization?
b) Examine the short term impact of demonetization.
c) Examine the important challenges in promoting digitalization of the Indian economy.

Q.2 Attempt **any two** of the following: **20**

a) Explain the objectives and features of FRBM Act 2003.
b) Examine trends in fiscal, revenue and primary deficits in India from 1994-2014.
c) Explain the impact of Fiscal Responsibility Legislation on off budget expenditure.

Q.3 Attempt **any two** of the following: **20**

a) What is Universal Basic Income? Explain the arguments in favour of Universal Basic Income (UBI).
b) Explain the problems of misallocation of resources related to the existing Government programmes.
c) Explain the guiding principles for setting up a UBI.

Q.4 Attempt **any two** of the following: **20**

a) Briefly overview the performance of Indian states on demographic indicators.
b) Explain Income convergence/divergence within India.
c) Explain total fertility rate convergence of India.

Q.5 Write notes on **any two** of the following: **20**

a) Long-term benefits of demonetization.
b) Need for counter-cyclical fiscal policy in India.
c) UBI and Improved financial inclusion in India.
d) Consumption convergence/ divergence within India.

****

0965CF514234A6DE61D7BEB6CEE43165

मराठी भाषांतर

[वेळ: ३ तास] [गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तिथे संख्याशास्त्रीय माहिती द्या व आकृत्या काढा.

प्र.१ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) भारतातील निश्चलनीकरणाचा अर्थ आणि उद्दिष्टये स्पष्ट करा. निश्चलनीकरणाच्या दिशेने यापूर्वी कोणते प्रयत्न झाले होते?

ब) निश्चलनीकरणाच्या अल्पकालीन परिणामांचे परिक्षण करा.

क) भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या डिजीटलायजेशनला प्रोत्साहन देण्यात महत्त्वाच्या आव्हानांचे परिक्षण करा.

प्र.२ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) 2003 च्या राजकोषीय जबाबदारी आणि अंदाजपत्रक व्यवस्थापन कायद्याची (FRBM) उद्दिष्टये आणि वैशिष्टये स्पष्ट करा.

ब) १९९४-२०१४ च्या दरम्यान भारतातील राजकोषीय, महसुली आणि प्राथमिक तुटीचा कल तपासा.

क) राजकोषीय जबाबदारी कायदा (FRL) याचा अंदाजपत्रकेत्तर खर्चावरील परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.३ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्न म्हणजे काय? सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्नाच्या बाजूने युक्तिवाद स्पष्ट करा.

ब) विद्यमान सरकारी कार्यक्रमासंबंधित अयोग्य वाटप (misallocation of resources) समस्या स्पष्ट करा.

क) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्न (UBI) निर्धारित करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) भारताच्या राज्यांची लोकसंख्या निर्देशकावरील (Demographic Indicators) कामगिरीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

ब) भारतातील उत्पन्न एककेंद्रभिमुखता / तफावत स्पष्ट करा.

क) भारतातील एकुण जननक्षमता दर स्पष्ट करा.

प्र.५ टीपा लिहा. **(कोणत्याही दोन):** (२०)

अ) निश्चलनीकरणाचे दीर्घकालीन फायदे.

ब) भारतात प्रतिचक्रीय राजकोषीय धोरणाची (Counter Cyclical) गरज.

क) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्न आणि भारतातील समावेशन सुधारणा.

ड) भारतातील उपभोग एककेंद्रभिमुखता / तफावत.

****

0965CF514234A6DE61D7BEB6CEE43165

[Time: Three Hours] [Marks:100]

N.B: Please check whether you have got the right question paper.
1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

1. Attempt any **two** of the following:
A. State the importance of coins and inscriptions in the study of Ancient Indian History.
B. Describe the various secular sources of Ancient Indian History.
C. Write a note on Chinese and Arab Accounts as sources of Ancient Indian History.

2. Attempt any **two** of the following:
A. Describe the social life of the Indus people.
B. Explain the religious beliefs of the Harappan Civilization.
C. Describe the Town planning of the Indus Valley Civilization.

3. Attempt any **two** of the following:
A. Critically review the development of political institutions during the Vedic Age.
B. Analyze the position of women in the Vedic Age.
C. Examine the religious conditions during the Vedic age.

4. Attempt any **two** of the following:
A. Explain the civil and military administration of Mahajanapadas.
B. Describe the teachings of Jainism.
C. Discuss the events leading to the Battle of Jhelum and bring out its consequences.

5. Write short notes on **any two** of the following:
a) Buddhist literature
b) Causes for the decline of Indus Valley civilization
c) Trade and commerce of the Aryans
d) Spread of Buddhism

0965CF514234A6DE61D7BEB6CEE61753

मराठी रुपांतर

[वेळ: ३ तास] [गुण:१००

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) प्राचीन भारताच्या इतिहासाच्या अभ्यासातील नाणी आणि आलेखांचे महत्व विशद करा.

ब) प्राचीन भारतीय इतिहासाचा विविध लौकिक साधनांचे वर्णन करा.

क) प्राचीन भारतीय इतिहासाची साधने म्हणून चीनी व अरब वृतांताची माहिती लिहा.

प्र.२ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) सिंधू संस्कृतीतील लोकांच्या सामाजिक जीवनाचा आढावा घ्या.

ब) सिंधू संस्कृतीतील धार्मिक समजुती स्पष्ट करा.

क) सिंधू संस्कृतीच्या नगररचनेचा आढावा घ्या.

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) वेदकालीन राजकीय संस्थांच्या विकासाचे सटिक परीक्षण करा.

ब) वेदकाळातील स्त्रीयांच्या स्थितीचे विश्लेषण करा.

क) वैद्कालीन धार्मिक परिस्थितीचे परीक्षण करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) महाजनपदांचे मुलकी व लष्करी प्रशासन स्पष्ट करा.

ब) जैन धर्माच्या शिकवणुकीचा आढावा घ्या.

क) झेलमच्या युद्धाला कारणीभूत घटनांची चर्चा करून युद्धाचे परीणाम लिहा.

प्र.५ खालीलपैकी **कोणत्याही दोहोंवर** टिपा लिहा

१) बौद्ध वाड्मय

२) सिंधू संस्कृतीच्या विनाशाची कारणे

३) आर्याचे व्यापार आणि वाणिज्य

४) बौद्ध धर्माचा प्रसार

****

0965CF514234A6DE61D7BEB6CEE61753

Q. P. Code:30542

[Time: 2:30 Hours] **[Marks:75]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Question No.5 should attempt by Army, Navy and Air wing Cadets respectively.

Q.1 A) State the following sentences are True or False (Any **Eight**). **(08)**

1. Mumbai is the headquarter of the armed forces in country.
2. Colonel in Army is equivalent to rank Captain in Navy.
3. Malaria is spread by polluted water.
4. TajMahal is located on the banks of River Yamuna.
5. Kathak is classical dance of Madhya Pradesh.
6. Dehradun is Capital of Uttarakhand.
7. Mumbai is the first and biggest University in India.
8. Shoulder arms means Bagal Shastra.
9. The speed of Marching in girls BN is 117 steps per minute.
10. Children's day is celebrated on 9th November.

Q.1 B) Fill in the blanks (Any **Seven**) **(07)**

1. _____ is Chief of Indian Army.
2. Effective range of 0.22 deluxe rifle is _____.
3. _____ is the holy book of Christians.
4. Malaria affects on _____ parts of human body.
5. The strength of Guard of Honor will be _____ cadets for the Vice President.
6. Kargil conflict was occurred in _____.
7. _____ is the highest rank in Army.
8. In medical terms bleeding is called as _____.
9. In 'TejChal' Dahine salute is completed in _____ actions.
10. First lady doctor in India is _____.

Q.2 (a) How does NCC training create National Integration awareness among the cadets? **(08)**
(b) Explain the importance of National Integration. **(07)**

OR

(a) What are the various religions of India? **(08)**
(b) Write a detailed note on freedom struggle and National movement in India. **(07)**

Q.3 (a) What are the precautions should be taken for good turnout? **(08)**
(b) What points should be planned before conducting the adventure training? **(07)**

OR

(a) Explain the various types of adventure activities? **(08)**
(b) Discuss the safety measures taken during the camps. **(07)**

Q.4 (a) There is a need for water conservation. Discuss. **(08)**
(b) Explain the causes and consequences of air pollution. **(07)**

OR

(a) What is the role of NCC in personality / character development? **(08)**
(b) Explain the role of leader in conflict management? **(07)**

B168E294D3FEB5C8615D30850749102A

Q. P. Code:30542

Q.5 Write Short note on any **THREE** of the following **(ONLY FOR ARMY)** (15)

1. War movies
2. Video Conferencing
3. Indo-Pak war.
4. Latest trends in Multimedia.
5. Organisation of Infantry Battalion

OR

Q.5 Write Short note on any **THREE** of the following **(ONLY FOR NAVY)** (15)

1. Branches of Navy and their functions.
2. Naval customs and traditions.
3. Modes of entry into Indian Navy.
4. Role of Indian Coast-Guard.
5. Precautions while swimming

OR

Q.5 Write Short note on any **THREE** of the following **(ONLY FOR AIR)** (15)

1. Branches of the IAF.
2. Types of Engines.
3. Jet Engines.
4. Aerofoil.
5. Aviation Medicine

****

B168E294D3FEB5C8615D30850749102A

Q. P. Code:30542

मराठी भाषांतर

[वेळ: २:३० तास] [गुण: ७५]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
३) प्रश्न क्रमांक ५ हा भूदल, नौदल आणि हवाईदलाच्या छात्रांनी आपआपल्या विभागानुसार सोडवावा.

प्र.१ अ) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा. **(कोणतेही ८)** (०८)

१) भारताच्या तिन्ही दलांचे मुख्यालय मुंबई येथे आहे.
२) आर्मीमधील कर्नल श्रेनीशी नौदल कैप्टन श्रेणी समकक्ष आहे.
३) दूषित पाण्यामुळे मलेरिया हा आजार होतो.
४) ताजमहाल यमुना नदीच्या किनाऱ्यावर आहे.
५) कथ्थक हा मध्य प्रदेशाचा सांस्कृतिक नृत्यप्रकार आहे.
६) डेहराडून ही उत्तराखंडाची राजधानी आहे.
७) मुंबई विदयापीठ हे भारताचे पहिले आणि सर्वात मोठे विदयापीठ आहे.
८) शोल्डर आर्म म्हणजेच बंगल शस्त्र.
९) मुलींच्या संचलनात प्रती मिनिट ११७ स्टेप्सचा वेग असतो.
१०) ९ नोव्हेंबर हा बालक दिन म्हणून साजरा केला जातो.

ब) रिकाम्या जागा भरा. **(कोणतेही ७)** (०७)

१) _____हे भारतीय थलसेनेचे प्रमुख आहेत.
२) ०.२२ डिलक्स रायफलची इफेक्टीव रेंज _____आहे.
३) _____हा ख्रिश्चनांचा पवित्र ग्रंथ आहे.
४) मानवी शरीराच्या _____या भागावर मलेरियाचा प्रभाव होतो.
५) उपराष्ट्रपतींना गार्ड ऑफ ऑनर देणेसाठी _____छात्रांची संख्या असते.
६) कारगिल संघर्ष सन _____या वर्षी झाला.
७) आर्मीमधील उच्चतम श्रेणी _____आहे.
८) रक्तस्त्रावास वैज्ञानिक भाषेत _____म्हणतात.
९) तेज चल मध्ये दाहिना सैल्युट _____कृतीत पूर्ण होतो.
१०) भारतातील पहिल्या महिला डॉक्टर _____या होत.

प्र.२ अ) रा. छा. से. च्या प्रशिक्षणामुळे राष्ट्रीय एकात्मते बाबत जनजागृती कशी होते ? (०८)

ब) राष्ट्रीय एकात्मतेचे महत्त्व काय ते स्पष्ट करा. (०७)

किंवा

अ) भारतातील विविध धर्म कोणते? (०८)

ब) भारतीय स्वातंत्र्य लढयावर सविस्तर टिप लिहा. (०७)

B168E294D3FEB5C8615D30850749102A

अ) उत्तम गणवेश ठेवण्यासाठी काय दक्षता घ्यावी. (०८)

ब) साहसी उपक्रमाचे नियोजन करताना कोणत्या बाबी लक्षात घ्याव्या? (०७)

किंवा

अ) विविध साहस उपक्रम कोणते ते स्पष्ट करा. (०८)

ब) कॅम्प दरम्यान सुरक्षिततेच्या कोणत्या उपाययोजना केल्या जातात? (०७)

अ) रेन वॉटर हार्वेस्टिंगचे महत्त्व स्पष्ट करा. (०८)

ब) ध्वनिप्रदूषण कमी करण्याचा उपाययोजना सुचवा. (०७)

किंवा

अ) नेतृत्वाचे विविध गुण विशद करा. (०८)

ब) विवाद व्यवस्थापनात नेतृत्वाचे कार्य काय ते स्पष्ट करा. (०७)

प्र.५ टिपा लिहा. **(कोणत्याही ३)** (१५)

आर्मी विभाग

१) युद्धपट
२) व्हिडिओ कॉन्फरंसिंग
३) भारत पाक युद्ध
४) प्रसारमाध्यमांमधील कल
५) भुदलाचे संघटन

किंवा नौदल विभाग (१५)

१) नौदलाच्या शाखा आणि कार्य
२) नौदलातील परंपरा
३) नौदलात प्रवेशाच्या पद्धती
४) तटरक्षक दलाचे कार्य
५) पोहतांना घ्यावयाची दक्षता

किंवा हवाईदल विभाग (१५)

१) भारतीय हवाईदलाच्या शाखा
२) इंजीनाचे प्रकार
३) जेट इंजीन
४) एयरफॉईल
५) एव्हिएशन मेडी सिन

****

B168E294D3FEB5C8615D30850749102A

[Time: Three Hours] [Marks:100]

N.B Please check whether you have got the right question paper.
1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

1 Attempt any **two** of the following:
A. State the importance of Archaeological sources in the study of Ancient Indian History.
B. Evaluate Vedic literature as a source of Ancient Indian History.
C. Bring out the importance of Greek travellers' accounts in the writing of Ancient Indian History.

2. Attempt any **two** of the following:
A. Explain the social life during the Harappan Civilization.
B. Write a note on the religious beliefs of Indus Valley Civilization as depicted through seals.
C. Review the causes for the decline of Indus Valley Civilization.

3. Attempt any **two** of the following:
A. Describe the rise of Janapadas in Ancient India.
B. Discuss in detail the Varnashrama system during the Vedic period.
C. Throw light on the features of Vedic religion.

4. Attempt any **two** of the following:
A. Trace the development of the administrative system of Mahajanapadas.
B. Explain the teachings of Buddhism.
C. Review the causes, nature and consequences of Indo - Persian relations.

5. Write short notes on **any two** of the following:
a) Dramas as a source of History
b) Great Bath and drainage system in Indus civilization
c) Economic life during the Vedic period
d) Vardhamana Mahavira

AAF42EE9EC33F1FE3925E1F46638DD0D

मराठी रुपांतर

[वेळ: ३ तास]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या अभ्यासातील पुरातत्वीय साधनांचे महत्व विशद करा.

ब) प्राचीन भारतीय इतिहासाचे साधन म्हणून वैदिक साहित्याचे मुल्यांकन करा.

क) प्राचीन भारतीय इतिहास लेखनातील ग्रीक प्रवाशांच्या वृत्तांताच्या महत्वाचा मागोवा घ्या

प्र.२ खालीलपैकी कोणतेही **दोन प्रश्न** सोडवा.

अ) सिंधू संस्कृतीकालीन सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.

ब) मुद्रांमधून दिसणारे सिंधू कालीन धार्मिक जीवनावर टिपण लिहा.

क) सिंधू संस्कृतीच्या विनाशाच्या कारणांचे पुनरावलोकन करा.

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) प्राचीन भारतातील जनपदांच्या उदयाचा आढावा घ्या.

ब) वैदिक काळातील वर्णाश्रम व्यवस्थेबाबत सविस्तर चर्चा करा.

क) वैदिक धर्माच्या वैशिष्ट्यांवर प्रकाश टाका.

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवा.

अ) महाजनपदांच्या प्रशासकीय पद्धतींच्या विकासाचा मागोवा घ्या.

ब) बौद्ध धर्माची शिकवणूक स्पष्ट करा.

क) इंडो-पर्शियन संबंधांची कारणे, स्वरूप व परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.५ खालीलपैकी **कोणत्याही दोहोंवर** टिपा लिहा

१) नाटके-इतिहासाचे स्रोत

२) सिंधू संस्कृतीतील महास्नानगृह व सांडपाणी व्यवस्था

३) वैदिकालीन आर्थिक जीवन

४) वर्धमान महावीर

****

AAF42EE9EC33F1FE3925E1F46638DD0D

[Time: Three Hours]

[Marks: 100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.
3. Provide statistical data and diagrams wherever necessary.

Q.1 Attempt **any two** of the following: **20**

a) What is demonetization? Highlight the various objectives of demonetization in India.
b) Examine the impact of demonetization on financial saving system.
c) Explain the long term benefits of demonetization.

Q.2 Attempt **any two** of the following: **20**

a) Explain the Fiscal Consolidation in India with regard to Fiscal Responsibility & Budget Management (FRBM) Act, 2003.
b) Illustrate the Fiscal Responsibility Legislation (FRL).
c) Discuss the reduction of deficits across states in India.

Q.3 Attempt **any two** of the following: **20**

a) Explain the case for Universal Basic Income (UBI).
b) Explain the role of UBI to tackle the issues related misallocation of resources.
c) Describe the guiding principles of setting the UBI.

Q.4 Attempt **any two** of the following: **20**

a) Explain the meaning of convergence. Analyze the income divergence within India.
b) Explain the consumption divergence within India.
c) Describe the health convergence within India vis-à-vis International Standards.

Q.5 Write notes on **any two** of the following: **20**

a) Digitalization of the Indian economy.
b) Lessons for future Fiscal Rules.
c) Financial inclusion in India.
d) Fertility and Exceptional Performance of India.

****

AAF42EE9EC33F1FE3925E1F466397514

मराठी भाषांतर

[वेळ: ३ तास] [गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे..
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तिथे संख्याशास्त्रीय माहिती द्या व आकृत्या काढा.

प्र.१ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) निश्चलनीकरण म्हणजे काय? भारतातील निश्चलनीकरणाच्या विविध उद्दिष्टयांवर प्रकाश टाका.

ब) निश्चलनीकरणाचा वित्तीय बचत प्रणालीवरील परिणामांचे परिक्षण करा.

क) निश्चलनीकरणाचे दीर्घकालीन फायदे स्पष्ट करा.

प्र.२ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) राजकोषीय जबाबदारी आणि अंदाजपत्रक व्यवस्थापन कायदा २००३ (FRBM) संदर्भात भारतातील राजकोषीय दृढीकरण स्पष्ट करा.

ब) राजकोषीय जबाबदारी कायदा (FRL) उदाहरणाच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

क) भारतातील राज्यांतर्गत तुट कमी करण्यावर विश्लेषण करा.

प्र.३ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्नाच्या समर्थनार्थ मुद्दे स्पष्ट करा.

ब) आरोग्य वाटप समस्येचा (misallocation of resources) सामना करण्यास सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्नाची भूमिका स्पष्ट करा.

क) सार्वत्रिक मुलभूत उत्पन्न (UBI) निर्धारित करणाऱ्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे वर्णन करा.

प्र.४ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे लिहा: (२०)

अ) एककेंद्रिभमुखतेचा अर्थ स्पष्ट करा. भारतातील उत्पन्न तफावतीचे विश्लेषण करा.

ब) भारतातील उपभोग तफावत स्पष्ट करा.

क) आंतरराष्ट्रीय पातळीच्या तुलनेत भारतातील आरोग्य एककेंद्रिभमुखतेचे वर्णन करा.

प्र.५ टीपा लिहा. **(कोणत्याही दोन):** (२०)

अ) भारतीय अर्थव्यवस्थेचे डीजीटलायजेशन.

ब) भावी राजकोषीय नियमसाठीचे धडे.

क) भारतातील वित्तीय समावेशन.

ड) भारतातील जननक्षमता आणि अपवादात्मक कामगिरी.

****

AAF42EE9EC33F1FE3925E1F466397514

[Time: 3 Hours] [Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:
1. All questions are compulsory and carry equal marks.
2. Use of Map Stencils and simple Calculator is allowed.
3. Attach appendix along with answer paper.

Q.1 (A) Show the following physical features on outline map of India (Index Necessary) 10

1. Mountain range of vindhya
2. Islands of Lakshadweep.
3. The river of Godavari.
4. The desert of thar.
5. Indian Eastern Coastline.
6. The state of Karnataka.
7. The region of laterite soil.
8. The lake of chilka.
9. Highest peak of Maharashtra.
10. The region of sundarban.

(B) Draw a numerical scale to Linear/Graphical scale showing Kilometers and Meters from the following data. 10
1:1,00,000

Q.2 Give list of the major Physiographic Division of India and discuss in detail one of them. 20

OR

Q.2 State the location, extent and significance of India. 20

Q.3 Describe the Major Himalayan rivers in India. 20

OR

Q.3 Explain the distribution of rainfall in India with suitable map. 20

Q.4 Explain the causes of soil degradation in India and give the remedy of soil considerable. 20

OR

Q.4 Discuss the deforestation and measures of forests conservation in India. 20

Q.5 State the distribution of Iron ore mineral. 20

OR

Q.5 Describe the distribution of Coal in India. 20

****

मराठी रुपांतर

[वेळ: ३ तास] [गुण: १००]

सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य असून सर्व प्रश्नास समान गुण आहेत.
२) नकाशा स्टेनसिल व साधा गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.
३) नकाशाचे परिशिष्ट उत्तर पत्रिकेला जोडा.

प्र.१अ) तुम्हास दिलेल्या भारताच्या नकाशामध्ये खालील घटक दाखवून त्यांची नावे लिहा. (१०)

१) विंध्य पर्वत
२) लक्षद्वीप बेटे
३) गोदावरी नदी
४) थर चे वाळवंट
५) भारताची पूर्व किनारपट्टी
६) कर्नाटक राज्य
७) जांभा मृदेचे प्रदेश
८) चिल्का सरोवर
९) महाराष्ट्रातील सर्वात उंचीचे शिखर
१०) सुंदरवन प्रदेश

ब) खालील दिलेल्या अंकप्रमाणाचे रेषाप्रमाणात रुपांतर करून कि. मी. व मी. दर्शक प्रमाणपट्टी तयार करा. (१०)
१:१,००,०००

प्र.२ भारताचे प्रमुख प्राकृतिक विभाग सांगून त्यापैकी कोणत्याही एकाची सविस्तर चर्चा करा. (२०)

किंवा

भारताचे स्थान, विस्तार व महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ भारतातील हिमालयीन नद्यांचे विश्लेषण करा. (२०)

किंवा

भारतातील पर्जन्याचे वितरण सुबक नकाशाच्या सहाय्याने स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील मृदेच्या ऱ्हासाची कारणे स्पष्ट करून मृदा संवर्धनाच्या उपाय सांगा. (२०)

किंवा

भारतातील निर्वानिकरणाची कारणे आणि वनसंवर्धनाचे उपाय याची चर्चा करा.

प्र.५ भारतातील लोहखनिजाचे वितरण स्पष्ट करा. (२०)

किंवा

भारतातील कोळशाचे वितरण स्पष्ट करा.

.....

Exam seat no.:

Appendix (परिशिष्ट): 1

Outline Map of India (Political)

